
Interseksijska diskriminacija: Spori put od teorije do zakonodavstva i sudske prakse

Amila Kurtović

1. Interseksionalnost – kontekst nastanka i značenje

Kada je 1976. godine pet Afroamerikanki iz Mizurija podnijelo zajedničku tužbu protiv svog poslodavca, multinacionalne korporacije General Motors radi kršenja Glave VII (*Title VII*) Zakona o građanskim pravima (*Civil Rights Act*)¹ nisu ni slutile da će upravo taj predmet biti povod za razvoj nove teorije u feminističkim studijima, ali i novog koncepta u antidiskriminacijskom pravu. Tužiteljice su tvrdile da su zbog otkaza uzrokovanih recesijom, a koje im je poslodavac uručio na bazi senioriteta, odnosno dužine zaposlenja u konkretnoj kompaniji, Afroamerikanke stavljene u nepovoljniji položaj u odnosu na ostale radnike – i to u odnosu na druge žene, ali i afroameričke muškarce. Naime, prije 1964. godine, kada još nije usvojen Zakon o građanskim pravima, General Motors nije ni zapošljavao Afroamerikanke, a šest godina poslije sve su otpuštene jer nisu zadovoljile uslov senioriteta, koji je bio ključan za zaštitu od otkaza uzrokovanih recesijom. Tužiteljice su kao osnov po kojem su diskriminirane navele kombinaciju rase i spola – dakle, činjenicu da su one žene afroameričkog porijekla, što je bio osnovni razlog da postupajući sud donese presudu u korist tuženog (odnosno poslodavca) uz obrazloženje da nisu uspjele dokazati da su Afroamerikanke klasa koja treba biti posebno zaštićena od diskriminacije.²

Potaknuta upravo tim predmetom, američka pravница i profesorica prava Kimberle Crenshaw je, nastojeći da istakne kako se mnogi problemi u oblasti socijalne pravde (kao što su npr. rasizam i seksizam) zapravo preklapaju i doprinose stvaranju brojnih lica nejednakosti, 1989. godine razvila pojam “interseksionalnost”. Taj je pojam za Crenshaw predstavljao ideju da se diskriminatorni tretman, osim na osnovu jednog ličnog svojstva koje čini identitet osobe – kao, npr., spol, može doživjeti i kroz više različitih identiteta – npr. kroz spol i rasu istovremeno.

¹ Civil Rights Act of 1964 § 7, 42 U.S.C. § 2000e et seq (1964).

² United States District Court, E. D. Missouri, *Emma DeGraffenreid et al. vs. General Motors Assembly Division, St. Louis, A Corporation, et al.*, 413 F. Supp. 142 (1976).

Radi izbjegavanja nejasnoća u pogledu terminologije, a usljed nijansi koje diferenciraju različite vrste višestruke diskriminacije, predstaviti ćemo vjerovatno najšire prihvaćenu, a ujedno i u literaturi najjasnije predočenu podjelu višestruke diskriminacije³:

1. **“Obična” višestruka diskriminacija** (*multiple discrimination*), za koju je karakteristično da je osoba diskriminirana po više osnova u različitim periodima – npr. osoba sa invaliditetom koja može biti žrtva diskriminacije po osnovu svog spola u pogledu napredovanja na rukovodeće pozicije na radnom mjestu ili po osnovu invaliditeta zbog nepristupačnosti zgrade suda ili neke druge državne institucije invalidskim kolicima.⁴
2. **Dodatna diskriminacija** (*compound* ili *additive discrimination*), čije je obilježje istovremeno postojanje više osnova za diskriminaciju, koji nisu međusobno povezani, ali se ipak dodaju jedni na druge stvarajući time dodatni teret za žrtvu diskriminacije – primjer bi mogla biti LGBT žena koja pretrpi homofobni napad na radnom mjestu, a istovremeno i seksualno zlostavljanje⁵.
3. **Interseksijska diskriminacija** (*intersectional discrimination*), koju je teorijski odredila Kimberle Crenshaw, a kod koje se više ličnih svojstava osobe međusobno isprepliću ili ukrštaju, uzrokujući diskriminaciju upravo u toj tački ukrštanja – kao što je slučaj i sa ženama sa invaliditetom koje su prisiljavane na sterilizaciju, što njihovo iskustvo čini drugačijim od iskustva drugih žena općenito ali i od iskustva muškaraca sa invaliditetom. Kod ovog tipa višestruke diskriminacije važno je da su, kao što to Crenshaw naglašava, lična svojstva isprepletena na način da diskriminacija ne bi mogla biti prepoznata fokusiranjem na samo jedno lično svojstvo.⁶

U definiranju interseksijske diskriminacije, Crenshaw je posebnu pažnju poklonila jedinstvenosti situacije u kojoj su se nalazile afroameričke žene, a koja je podrazumijevala teži oblik diskriminacije, u kojem su rasa i spol uvijek i neminovno isprepleteni faktori. Sama riječ interseksionalnost potiče iz metafore pomoću koje je Crenshaw nastojala pojednostaviti objašnjenje tog specifičnog iskustva kroz koje prolaze Afroamerikanke. To interseksionalno iskustvo ilustrirala je kroz primjer saobraćaja na raskrsnici, odnosno intersekciji iz sva četiri smjera:

³ Timo Makkonen, *Multiple, Compound and Intersectional Discrimination: Bringing the Experiences of the Most Marginalized to the Fore* (Institute for Human Rights Åbo Akademi University, 2002), str. 10.

⁴ Ibid.

⁵ Iyiola Solanke, “Multiple Discrimination in Britain: Immutability and Its Alternative”, 2010, str. 16. http://www.era-comm.eu/oldoku/Adiskri/11_Multiple_discrimination/2010_09_Solanke_EN.pdf (stranica posjećena 6. 4. 2018).

⁶ Kimberle Crenshaw, “Mapping the Margins: Intersectionality, Identity Politics and Violence against Women of Color”, *Stanford Law Review* 43, br. 6 (1991), str. 1243.

“Diskriminacija, kao i saobraćaj kroz raskrnicu, može teći u jednom, ali i drugom smjeru. Ako se na raskrsnici desi nesreća, može biti uzrokovana autima koji se kreću iz bilo kojeg smjera a ponekad i iz svih smjerova. Slično tome, ako je Afroamerikanka ozlijeđena jer se nalazi na raskrsnici, njena ozljeda može biti rezultat diskriminacije na osnovu spola ili diskriminacije na osnovu rase.”⁷

Drugim riječima, Kimberle Crenshaw nastoji objasniti da su lična svojstva Afroamerikanki, odnosno njihova rasa i spol, u takvoj međusobnoj interakciji da se prepliću i ne mogu razdvojiti, te da se diskriminacija javlja upravo zbog te interakcije. Njihova iskustva se zbog toga ne mogu poistovjetiti sa iskustvima afroameričkih muškaraca niti žena bjelkinja, što sud u spomenutom predmetu *DeGraffenreid* nije prihvatio.

Ipak, to nije izoliran slučaj u kojem sudovi ne prepoznaju intersekcijsku diskriminaciju kao poseban oblik teže, odnosno višestruke diskriminacije. Ni sudovi na evropskom tlu nisu skloni da utvrde tu vrstu diskriminacije. To je uglavnom posljedica činjenice da u zakonodavstvu Evropske unije, a slijedom toga i u većini evropskih država, intersekcijska, a u pojedinim i “obična” višestruka diskriminacija, nisu prepoznate u normativnim aktima koji reguliraju zaštitu od diskriminacije.⁸

Naime, istraživanje Evropske mreže pravnih eksperata za ravnopravnost spolova i antidiskriminaciju⁹, provedeno tokom 2016. godine, pokazalo je da zakonodavstvo niti jedne države članice Evropske unije, te drugih država Evrope koje su učestvovala u istraživanju¹⁰, ne definira intersekcijsku diskriminaciju kao poseban oblik višestruke diskriminacije.¹¹ Istovremeno, zakoni o zabrani diskriminacije u tek trinaest država obuhvaćenih istraživanjem sadrže odredbe o “običnoj” višestrukoj diskriminaciji¹². U pojedinim zakonima, uključujući i Zakon o zabrani diskriminacije Bosne i Hercegovine,¹³ višestruka diskriminacija

⁷ Kimberle W. Crenshaw, “Demarginalizing the Intersection of Race and Sex”, *University of Chicago Legal Forum*, br. 1 (1989), str. 149.

⁸ Maria Vittoria Onufrio, “Intersectional Discrimination in the European Legal Systems: Toward a Common Solution?”, *International Journal of Discrimination and the Law* 14, br. 2 (2014), str. 128.

⁹ European Network of Legal Experts in Gender Equality and Non-discrimination, Sandra Fredman, *Intersectional Discrimination in EU Gender Equality and Non-discrimination Law* (Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2016).

¹⁰ Sve države članice Evropske unije, države kandidati za članstvo u Evropskoj uniji (Crna Gora, Makedonija, Srbija i Turska), te Norveška, Lihtenštajn i Island.

¹¹ Izuzetak predstavlja Zakon o zabrani diskriminacije Srbije, koji izričito navodi višestruku ili intersekcijsku diskriminaciju kao oblik diskriminacije.

¹² Austrija, Bugarska, Hrvatska, Njemačka, Grčka, Italija, Lihtenštajn, Makedonija, Crna Gora, Rumunija, Srbija, Španija i Turska.

¹³ “Zakon o zabrani diskriminacije BiH”, *Službeni glasnik BiH* 59/09 i 66/16, čl. 4. st. 6.

je kvalifikovana kao naročito težak ili otežavajući oblik diskriminacije¹⁴. Prepoznavanje višestruke diskriminacije u praksi sudova u tim državama od značaja je za visinu izrečene sankcije, te iznos naknade štete zbog pretrpljene diskriminacije.¹⁵ Slijedom navedenog, i praksa sudova u evropskim državama u pogledu višestruke diskriminacije generalno je oskudna, te ne pruža adekvatne smjernice u pogledu postupanja u predmetima višestruke diskriminacije, uključujući i interseksijsku diskriminaciju kao njen poseban oblik.¹⁶

Iako sudovi u predmetima sa interseksionalnom dimenzijom nerijetko propuste utvrditi postojanje upravo tog tipa diskriminacije, pa čak i diskriminaciju koja nastaje u odnosu na samo jedno lično svojstvo, Evropski sud za ljudska prava (ESLJP ili Sud) je 2017. godine donio značajnu presudu u predmetu koji se ticao upravo problematike interseksionalnosti, premda je Sud kao takvu u tekstu presude nigdje nije izričito imenovao. Ono što je u tom predmetu najznačajnije je to što je počinilac utvrđene diskriminacije zapravo bio nacionalni sud – odnosno forum koji bi inače trebao imati zaštitnu ulogu, te davati primjere najbolje prakse ponašanja u društvenim odnosima, a ne ih ignorirati ili, što je još gore, aktivno učestvovati u učvršćivanju rodne neravnopravnosti posredstvom predrasuda i stereotipa.

2. *Carvalho Pinto de Sousa Morais v. Portugal* – Činjenično stanje

Predmet *Carvalho Pinto de Sousa Morais* je pred Evropskim sudom za ljudska prava iniciran apelacijom žene portugalskog porijekla koja je usljed problema ginekološke prirode operirana u 50. godini života. Nakon operacije došlo je do pogoršanja stanja pacijentice – uslijedila je urinarna inkontinencija, poteškoće sa hodanjem, sjedenjem, izgubila je sposobnost da ima seksualne odnose, a zbog kombinacije svega navedenog postala je depresivna i suicidalna. Nakon saznanja da je do navedenog stanja došlo zbog oštećenja nerva uzrokovanog operacijom, podnijela je tužbu protiv bolnice zbog naknade štete. Prvostepeni sud u Lisabonu zaista je i utvrdio da ju je operacija dovela u stanje 73-postotne trajne invalidnosti, te joj je dodijelio 80.000 eura za naknadu nematerijalne i 92.000 eura za naknadu materijalne štete, od čega je 16.000 eura bilo predviđeno za usluge kućne pomoćnice, koja je aplikantici postala neophodna za obavljanje svakodnevnih poslova u domaćinstvu.

Postupajući po žalbi koju je uložila bolnica koja je izvršila operaciju, Vrhovni sud Portugala meritorno je potvrdio prvostepenu presudu, ali je smanjio iznos naknade štete za angažovanje kućne pomoćnice sa 16.000 eura na 6.000 eura, kao i iznos naknade

¹⁴ Zakon o prevenciji i zaštiti od diskriminacije Makedonije – “Zakon za sprečavanje i zaštita od diskriminacija”, *Služben vesnik na RM* 50/10, čl. 12; “Zakon o zabrani diskriminacije”, *Službeni glasnik Crne Gore* 46/10 i 18/14, čl. 20. st. 1. (Crna Gora); Government Ordinance no. 137/2000 on Preventing and Sanctioning All Forms of Discrimination (Romania) – Uredba 137/2000 o prevenciji i kažnjavanju svih oblika diskriminacije (Rumunija).

¹⁵ Vidjeti više u European Network of Legal Experts in Gender Equality and Non-discrimination, Fredman, *Intersectional Discrimination in EU Gender Equality and Non-discrimination Law*, str. 51–52.

¹⁶ *Ibid.*, str. 53–58.

nematerijalne štete sa 80.000 eura na 50.000 eura. U obrazloženju odluke o smanjenju iznosa naknade štete sud više instance je demonstrirao, najblaže rečeno, snažno oslanjanje na stereotipe i patrijarhalne vrijednosti, ističući da bi se apelantica, s obzirom na to da već ima odraslu djecu, sada vjerovatno trebala brinuti samo o svom mužu, te joj zbog toga ni kućna pomoćnica nije potrebna osam sati dnevno. Pored toga, i iznos nematerijalne štete je za Vrhovni sud bio prekomjeran, uz obrazloženje da je apelantica ipak u poznim godinama, a već ima potomstvo, pa joj stoga seksualni život i nije jednako važan kao npr. nekoj mlađoj ženi.

3. Stav Evropskog suda za ljudska prava

Glasovima većine Evropski sud za ljudska prava je donio odluku u korist aplikantice – za nju je utvrđeno da je žrtva diskriminacije u vezi s privatnim i porodičnim životom, zaštićenim članom 8. Evropske konvencije o ljudskim pravima. Mišljenje većine je prije svega istaknulo da iako u predmetima povodom naknade nematerijalne štete nacionalni sudovi mogu uzeti u obzir starost tužitelja, kao što je to bio slučaj u ovom predmetu, ta mogućnost ne može amnestirati diskriminatorno postupanje suda prema tužitelju. S tim u vezi, značajno je, a svakako i pohvalno, što je Sud uspio razotkriti većinu negativnih aspekata odluke nacionalnog suda, a prvenstveno činjenicu da se prilikom smanjenja iznosa naknade štete na generalizovan način vodio prevaziđenom idejom da je primarna funkcija ženske seksualnosti neminovno vezana za reprodukciju i rađanje djece, potpuno zanemarujući psihološki i fizički značaj seksualnosti za samoispunjenje žena.¹⁷

U svojoj procjeni Evropski sud za ljudska prava se naročito osvrnuo na zadržanost i isključivost nacionalnog suda, koji je seksualni život žene poistovjetio sa reprodukcijom, a njen seksualni život doveo u direktnu vezu sa njenim godinama. Ovakva argumentacija Suda ojačana je referiranjem na izvještaje i mišljenja relevantnih međunarodnih tijela kao što su Specijalni izaslanik Ujedinjenih nacija o neovisnosti sudija i advokata, Komitet za eliminaciju diskriminacije nad ženama, ali i Stalna posmatračka misija portugalskog pravosuđa, a koja su potvrdila postojanje široko rasprostranjenog seksizma u portugalskim pravosudnim institucijama.¹⁸

U nastojanju da definitivno stavi pečat na ispravnost svoje odluke, Evropski sud za ljudska prava se referirao i na postojeću sudske praksu u Portugalu, ukazavši na drugačiji pristup nacionalnih sudova u druge dvije presude iz 2008. i 2014. godine u odnosu na predmetni slučaj. Te su se presude ticale prigovora dva muška pacijenata stara više od 50 godina u vezi sa nesavjesnim liječenjem, gdje je Vrhovni sud utvrdio da je činjenica da zbog pojedinih operativnih zahvata muškarci više ne mogu imati normalne spolne odnose utjecala na

¹⁷ European Court of Human Rights (ECtHR), *Carvalho Pinto de Sousa Morais vs. Portugal*, Application No. 17484/15, 25. 10. 2017, par. 52.

¹⁸ *Ibid.*, par. 26–29.

njihovo samopouzdanje i dovela do “strahovitog mentalnog šoka”, neovisno o njihovoj dobi ili o tome da li imaju djecu, pri čemu im je dodijeljena naknada štete u iznosu od 100.000, odnosno 224.459 eura.

Imajući u vidu da je do potrebe za obraćanjem Evropskom sudu za ljudska prava došlo zbog sudskog prosuđivanja utemeljenog na stereotipima i popularnim percepcijama koje bi već trebale biti prevaziđene, bilo kakvo drugačije stajalište najvažnije regionalne institucije za zaštitu ljudskih prava značilo bi poraz za rodnu ravnopravnost, oko koje, što se iz riječi portugalskih sudija jasno vidi, još uvijek ima mnogo posla.

Dodatnu vrijednost ove presude čine izdvojena mišljenja u kojima su pojedini argumenti na kojima presuda počiva obrazloženi jasnije i uvjerljivije nego u samom tekstu presude. Tako je, npr., sudija Yudkivska podsjetila da, iako je diskriminaciju mnogo lakše dokazati kada postoji značajan broj slučajeva koji se mogu uporediti s predmetnim, a ne tek nekoliko izdvojenih slučajeva, što je i zamjereno većini u suprotnom mišljenju koje je sastavni dio ove presude, “negativne posljedice stereotipa po svojoj prirodi nisu uporedive jer ne proizlaze iz poređenja sa drugom grupom koja je tretirana bolje”.¹⁹ Za sudiju Yudkivsku utvrđivanje diskriminacije u ovom predmetu nije uslovljeno postojanjem više sličnih slučajeva koji bi se s njim mogli uporediti, jer je jezik kojim je konkretna presuda portugalskog suda napisana diskriminatoran sam po sebi. Kako se ističe u ovom izdvojenom mišljenju, “ne poziva se ni na kakve različite fizičke potrebe muškaraca i žena već na kontinuiranu percepciju da je primarni fokus seksualnog života žene njena reproduktivna funkcija.”²⁰

4. Reakcije i implikacije

Iako je ova presuda predstavljala izvrsnu priliku da Sud ponudi konkretne smjernice za utvrđivanje interseksijske diskriminacije i time potencijalno doprinese njenoj bržoj inkorporaciji u zakonodavstvo država članica Vijeća Evrope, ali i ohrabivanju drugih za podnošenje apelacije u ovom domenu, ipak je propustio to učiniti, što su pojedini autori utemeljeno naglasili.²¹ Pored toga, s obzirom na to da su se u ovom predmetu ispreplitala lična svojstva spola i dobi, a kako je već spomenuto, Sud nije direktno i eksplicitno adresirao interseksijsku diskriminaciju, utoliko je trebao posvetiti dužnu pažnju svakom od ta dva

¹⁹ Alexandra Timmer, “Judging Stereotypes: What the European Court of Human Rights Can Borrow from American and Canadian Equal Protection Law”, *The American Journal of Comparative Law* 63, br. 1 (2015), str. 252.

²⁰ ECtHR, *Carvalho Pinto de Sousa Morais vs. Portugal*, str. 25.

²¹ Lourdes Peroni, “Age and Gender Discrimination: Laudable Anti-Stereotyping Reasoning in *Carvalho Pinto vs. Portugal*”, *Strasbourg Observers*, 28. 9. 2017. <https://strasbourgobservers.com/2017/09/28/age-and-gender-discrimination-laudable-anti-stereotyping-reasoning-in-carvalho-pinto-v-portugal/> (stranica posjećena 6. 4. 2018), Senem Gurol, “Challenging Gender Stereotyping before the ECtHR: Case of *Carvalho Pinto v. Portugal*”, *EJIL: Talk!*, 21. 9. 2017. <https://www.ejiltalk.org/challenging-gender-stereotyping-before-the-ecthr-case-of-carvalho-pinto-v-portugal/> (stranica posjećena 6. 4. 2018).

svojstva. Ipak, dobi se gotovo nikako nije ni dotakao – niti u tekstu presude, niti u izdvojenim mišljenjima. Imajući u vidu veoma oskudnu sudsku praksu u ovom domenu u Evropi, bilo bi korisno da se i u toj sferi stvorio novi precedent.

Pozitivne kritike presude pristižu i zbog toga što je ovo prva presuda koja se dotakla teme stereotipa u samom pravosuđu, koji negiraju pravo na jednakost i pravedno suđenje. Uprkos tome što se na pravedno suđenje aplikantica u ovom predmetu nije pozivala, Sud je ipak doveo u vezu stereotipe u rezonovanju sudija portugalskog suda i utjecaj koji takva perspektiva sudija ima na proceduralni aspekt pravde za aplikante.²²

5. Zaključak

Rodna ravnopravnost još uvijek je neostvaren cilj kojem teže i najrazvijenije demokratske države Evrope. Pravosudne institucije u tom smislu trebaju predstavljati primjer u razumijevanju i odnosu prema izazovima s kojima se žene u današnjem društvu svakodnevno susreću. Sa druge strane, u cilju borbe protiv nejednakosti i različitog tretmana potrebno je znati prepoznati tačnu prirodu te nejednakosti.

Intersekcijska diskriminacija je od devedesetih godina prošlog stoljeća aktuelna tema, koja postepeno prelazi iz teorije u zakonodavstvo. Zakoni koji reguliraju zaštitu od diskriminacije još uvijek, međutim, u najboljem slučaju priznaju “običnu” višestruku diskriminaciju kao jedan od oblika neopravdanog nejednakog postupanja, a praksa nacionalnih sudova u evropskim državama u ovom domenu gotovo je zanemariva. U tom bi svjetlu praksa Evropskog suda za ljudska prava trebala biti iluminativna i ponuditi konkretne smjernice i korisne precedente za postupanje u predmetima koji u sebi sadrže elemente višestruke, a naročito intersekcijske diskriminacije. S obzirom na to da, usljed tradicionalno jednodimenzionalnog posmatranja diskriminacije i svojstava u odnosu na koja se ona javlja, pred nacionalnim sudovima, kao i Evropskim sudom za ljudska prava gotovo da i nema presuda u kojima je intersekcijska diskriminacija zaista nazvana svojim pravim imenom, napori, posebno unutar Evropske unije, trebali bi biti usmjereni ka inkorporiranju njene striktno definicije u relevantne direktive. Time bi se otvorila vrata za domino efekt u zakonodavstvima kako država članica Evropske unije, tako i država koje pretenduju da postanu njena članica. U međuvremenu, nade i očekivanja u ovom domenu ostaju usmjereni prema sudovima, koji tek trebaju odgovoriti važnom zadatku prepoznavanja i sankcioniranja intersekcijske diskriminacije.

²² Gurol, “Challenging Gender Stereotyping before the ECtHR”.

Naslov:

Interseksijska diskriminacija: Spori put od teorije do zakonodavstva i sudske prakse

Izdavač:

Analitika – Centar za društvena istraživanja

Godina: 2018.

© Analitika – Centar za društvena istraživanja, sva prava pridržana

Adresa izdavača:

Josipa Vancaša 23, 71000 Sarajevo, BiH

info@analitika.ba

www.analitika.ba

Lektura:

Amela Šehović

Korektura i redaktura:

Mirela Rožajac-Zulčić

Dizajn publikacije:

Branka Ilić

DTP:

Jasmin Leventić

O AUTORICI

Amila Kurtović je diplomirala 2015. godine na Pravnom fakultetu Univerziteta u Sarajevu. Magistarski studij iz Komparativnog ustavnog prava na Centralnoevropskom univerzitetu u Budimpešti završila je 2016. godine. Radila je kao mlađi istraživač u oblasti javnog prava i ljudskih prava u Centru za društvena istraživanja Analitika. Trenutno je zaposlena u advokatskom uredu u Sarajevu. Njeni istraživački interesi obuhvataju evropski sistem zaštite ljudskih prava, slobodu okupljanja i izražavanja, te odnos između rase i prava u evropskom kontekstu.

Ova publikacija je objavljena uz podršku američkog naroda preko Američke agencije za međunarodni razvoj (USAID). Autorica ove publikacije je odgovorna za njen sadržaj i stavovi koji su u njoj izneseni ne odražavaju stavove USAID-a ili Vlade Sjedinjenih Američkih Država, niti Fonda otvoreno društvo BiH i Analitike – Centra za društvena istraživanja.

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

Fond
otvoreno društvo
Bosna i Hercegovina

Komentar je objavljen u okviru projekta “Jednakost za sve: Koalicija organizacija civilnog društva protiv diskriminacije”, koji u partnerstvu implementiraju Mediacentar Sarajevo, Analitika – Centar za društvena istraživanja, Prava za sve i Vaša prava BiH. Projekat finansiraju USAID i Fond otvoreno društvo BiH.

**PRAVA
ZA SVE**

ANALITIKA
Centar za društvena istraživanja

Analitika – Centar za društvena istraživanja je nezavisna, neprofitna, nevladina organizacija koja se bavi istraživanjem i razvojem javnih politika u širem smislu. Misija Analitike je da na osnovu kvalitetnih istraživanja i odgovarajuće ekspertize ponudi relevantne, inovativne i praktične preporuke usmjerene na promoviranje inkluzivnih i boljih javnih politika, kao i na sveukupno unapređenje procesa njihovog donošenja.

www.analitika.ba